

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ
ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО**

КАФЕДРА ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ ТА АКВАКУЛЬТУРИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для проходження виробничої практики
здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) та
другого (магістерського) рівнів зі спеціальності
207 „Водні біоресурси та аквакультура”
денної форми навчання

ЛЬВІВ 2021

УДК 636:639.3:639.2.052.2

Укладачі: Пукало П.Я., Лобойко Ю.В., Сенечин В.В., Божик В.Й., Крушельницька О.В., Барило Є.О.

Методичні вказівки для проходження виробничої практики здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів зі спеціальності 207 „Водні біоресурси та аквакультура” денної форми навчання. – Львів, 2021. – 50 с.

У методичних вказівках описано порядок проходження виробничої практики здобувачів вищої освіти за спеціальністю 207 „Водні біоресурси та аквакультура” (ОС „бакалавр” та „магістр”). Викладено методологію її проведення, основні складові документального оформлення та звітності.

Рецензент: Півторак Я.І., доктор с.-г. наук, професор кафедри годівлі тварин та технології кормів

Методичні вказівки розглянуто і схвалено на засіданні кафедри водних біоресурсів та аквакультури (протокол № 3 від 16 лютого 2021 р.)

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку навчально-методичною комісією спеціальності „Водні біоресурси та аквакультура” Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (протокол № 7 від 18 лютого 2021 р.)

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку навчально-методичною комісією біолого-технологічного факультету Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (протокол № 4 від 19 лютого 2021 р.)

Зміст

Вступ.....	4
1. Загальні положення проведення виробничої практики здобувачів вищої освіти.....	5
1.1. Загальна технологічна (виробнича, професійна) практика бакалаврів і магістрів.....	6
1.2. Виробнича практика та стажування за кордоном..	9
1.3. Бази практики.....	11
1.4. Організація та керівництво практикою.....	13
1.5. Права та обов'язки підрозділу навчальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників, деканатів, кафедр, баз практики, здобувачів вищої освіти....	18
1.6. Підведення підсумків практики.....	23
2. Графік проведення технологічних практик.....	26
3. Комплексна програма практик здобувачів вищої освіти освітнього ступеня „бакалавр” та „магістр”.....	28
3.1. Технологічна (виробнича, професійна) практика бакалаврів IV курсу за спеціальністю водні біоресурси та аквакультура.....	28
3.2. Технологічна (виробнича, професійна) практика магістрів I курсу за спеціальністю водні біоресурси та аквакультура.....	31
4. Щоденник практики.....	36
5. Звіт про практику.....	36
Список використаної літератури.....	40
Додатки.....	41

Вступ

Практичне навчання здобувачів вищої освіти є невід'ємною складовою навчального процесу підготовки за спеціальністю 207 „Водні біоресурси та аквакультура” (ОС „бакалавр” та „магістр”). Термін та спрямованість виробничої практики визначено галузевими стандартами, які затверджено Міністерством освіти і науки України та навчальними і робочими планами, які затверджено вченою радою університету.

Метою виробничої практики є поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти в процесі вивчення певного циклу теоретичних дисциплін, практичних навичок, ознайомлення безпосередньо в установі, організації, на підприємстві з виробничим процесом і технологічним циклом виробництва, відпрацювання вмій і навичок зі спеціальності, а також збір матеріалу для виконання курсових проектів (робіт).

Методичні вказівки розроблені з метою упорядкування і уніфікації умов проведення практичного навчання здобувачів вищої освіти за спеціальністю 207 „Водні біоресурси та аквакультура”. Під час їх підготовки використано такі нормативні документи, як Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (2020 р.) розроблено відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 № 93, Указу Президента України від 04.07.2005 № 1013/2005 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», Рекомендацій про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, ухвалених рішенням вченої ради Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького від 25.09.2020 р.

1. Загальні положення проведення виробничої практики здобувачів вищої освіти

Практична підготовка здобувачів вищої освіти за спеціальністю 207 „Водні біоресурси та аквакультура” є невід’ємною складовою стандартів вищої освіти підготовки фахівців, спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти за час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок і умінь, формування та розвиток у здобувачів вищої освіти професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретної виробничої діяльності, оволодіння сучасними методами, формами організації праці, визначених освітніми програмами підготовки фахівців за відповідною спеціальністю в галузі їх майбутньої роботи.

Набуття професійних практичних навичок висококваліфікованого фахівця можливе лише за умов безпосередньої його участі у виробничих процесах на базі рибницьких господарств різного типу і різних форм власності, риболовецьких і рибопереробних підприємств, підрозділів науково-дослідних установ і органів рибоохорони.

Ці вимоги до практичної підготовки фахівців забезпечуються через наскрізну систему взаємопов’язаних практик – навчальних (молодші курси) і технологічних (старші курси) на освітніх рівнях „бакалавр” та „магістр”.

Проходження практик здійснюється на відповідно обладнаних філіях кафедр на виробництві, у лабораторіях науково-дослідних інститутів, на виробничих дільницях рибницьких, риболовецьких і рибопереробних підприємств, природоохоронних установах.

1.1. Загальна технологічна (виробнича, професійна) практика бакалаврів і магістрів

Види практик, їх тривалість і терміни проведення визначаються освітньо-професійною програмою підготовки фахівців, що відображається відповідно у навчальних планах і графіках навчального процесу. Зміст практики визначається її програмою.

Метою виробничої практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти в процесі вивчення певного циклу теоретичних дисциплін, практичних навичок, ознайомлення безпосередньо в установі, організації, на підприємстві, з виробничим процесом і технологічним циклом виробництва, відпрацювання вмінь і навичок зі спеціальності, а також збір фактичного матеріалу для виконання курсових робіт (проектів), виконання наукових досліджень, написання випускної кваліфікаційної роботи (проекту). Виробнича практика проводиться після засвоєння дисципліни.

Технологічна практика передбачає отримання необхідного обсягу теоретичних знань та умінь відповідно до освітнього рівня, проводиться в умовах, максимально наближених до умов професійної діяльності. У період практики здобувачів вищої освіти закладаються основи досвіду професійної діяльності, практичних умінь і навичок, професійних якостей особистості фахівця.

Використання програми технологічних практик бакалаврів і магістрів повинно співпадати із отриманням необхідних експериментальних та виробничих даних, які могли б бути залучені при написанні курсових робіт (проектів) та кваліфікаційних дипломних робіт (проектів).

Виробничі практики здобувачів вищої освіти проводяться на базі рибогосподарських підприємств різних форм власності і науково-дослідних установ. Підбір

господарств, як баз виробничої практики, здійснюється зі створеного каталогу, який щорічно переглядають і поповнюють. До каталогу вносять рибогосподарські підприємства і установи, які відповідають вимогам і з якими налагоджено відповідні договірні відносини. Зміст і послідовність практик визначається програмою, яку розробляють на випускових кафедрах для здобувачів вищої освіти окремих курсів згідно з навчальним планом.

Перед виїздом на практику здобувачі вищої освіти проходять інструктаж, одержують направлення та індивідуальне завдання керівника практики. На практику здобувачі вищої освіти можуть направлятися індивідуально або малочисельними групами.

За час проходження виробничої практики здобувач вищої освіти виконує програму, проводить експериментальні дослідження, збирає і обробляє первинний матеріал, який є основою для виконання курсових та дипломних робіт (проектів). Для обліку виконаної роботи кожний здобувач вищої освіти-практикант зобов'язаний вести щоденник, який містить вихідні матеріали для складання звіту.

Керівництво виробничою практикою з боку освітніх закладів здійснюється шляхом періодичних виїздів викладачів-керівників, що дали здобувачам вищої освіти індивідуальні завдання. Керівник виробничої практики, який у подальшому керує кваліфікаційною роботою (проектом), має такі обов'язки:

- бере участь у виборі об'єкта практики;
- погоджує методики досліджень;
- забезпечує високу якість проходження практики;
- перевіряє звіт здобувача вищої освіти за результатами практики;
- у складі комісії приймає і оцінює звіт із практики.

Безпосередньо у рибницькому господарстві за здобувачем вищої освіти-практикантом наказом керівника закріплюють спеціаліста (головного рибовода, начальника рибдільниці, старшого рибовода, старшого іхтіолога, старшого рибінспектора, наукового співробітника тощо), який здійснює керівництво практикою на виробництві і забезпечує необхідні умови для успішного проходження практики, а саме:

- проводить інструктаж із техніки безпеки і виробничої санітарії;
- організовує проведення виробничої практики здобувачів вищої освіти відповідно до програми;
- ознайомлює здобувачів вищої освіти з організацією роботи на конкретному робочому місці та управлінням окремими технологічними процесами, обладнанням, машинами та їх використанням, економічними аспектами виробництва;
- залучає здобувачів вищої освіти до виконання і впровадження окремих рибницьких заходів, виконання функцій окремих категорій працівників рибницького господарства;
- проводить контроль за виконанням програми практики, допомагає виконувати виробничі завдання, надаючи відповідні консультації;
- навчає здобувачів вищої освіти дотримуватися безпечних методів роботи;

Наприкінці практики керівник господарства дає характеристику здобувачеві вищої освіти, в якій вказує про виконання ним програми практики та індивідуальних завдань, про ставлення здобувача вищої освіти до роботи, його участь у громадському житті господарства, про рівень теоретичної і практичної підготовки здобувача вищої освіти, його організаторських здібностей.

Після завершення виробничої практики здобувач вищої освіти підписує у керівника практики на виробництві щоденник, одержує відгук (характеристику) відносно своєї діяльності за період практики. Робить відповідні відмітки у відрядженні. Підписи у щоденнику, характеристиці і листі-відрядженні затверджують печаткою.

Прибувши на навчання до ЗВО після практики і канікул, здобувач вищої освіти зобов'язаний у 10-денний термін здати на перевірку і рецензування керівнику практики звіт, до якого додається щоденник, відгук (характеристика) і лист-відрядження.

Захист звітів щодо проходження здобувачами вищої освіти технологічної практики проводиться на кафедрі з участю членів комісії, склад якої погоджено із завідувачем відповідної кафедри та затверджено деканом факультету. Час захисту звітів визначає деканат факультету. Одержану за результатами захисту оцінку вносять до залікової книжки і враховують під час призначення здобувачам вищої освіти стипендії.

1.2. Виробнича практика та стажування за кордоном

Участь здобувачів вищої освіти у виробничій практиці та виробничому стажуванні за кордоном сприяє інтеграції національної аграрної освіти до передових університетів (установ) розвинутих країн світу. Це відбувається на основі оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними методами, формами організації праці в галузі їх майбутньої професійної діяльності; формування у них, на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах; виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх

застосовувати в практичній діяльності. Участь здобувачів вищої освіти у програмах практичного навчання за кордоном є невід'ємною частиною навчального процесу.

Практичне навчання здобувачів вищої освіти проводиться за програмами на підприємствах та установах зарубіжних країн, з якими встановлено партнерські стосунки у формі угод, контрактів, протоколів про наміри тощо. Умови проходження практичного навчання здобувачів вищої освіти за кордоном, за тією чи іншою програмою, регулює і визначає вищий навчальний заклад та програма. Практичне навчання за кордоном повинно відповідати фаховому спрямуванню підготовки здобувачів вищої освіти.

До участі в практичному навчанні за кордоном допускаються здобувачі вищої освіти, які успішно навчаються, беруть активну участь у громадському житті навчального закладу, володіють іноземною мовою, що засвідчується відповідним сертифікатом (свідоцтвом).

Здобувачам вищої освіти, які беруть участь у програмах практичного навчання за кордоном, дозволяється навчатися за індивідуальними навчальними планами. У випадках невиконання вимог індивідуального навчального плану здобувачів вищої освіти відраховують із вищого навчального закладу.

Практика за кордоном передбачає період перебування здобувачів вищої освіти на підприємствах агропромислового спрямування високорозвинених країн, який не перевищує 6 місяців у межах одного навчального року. Практиканти беруть безпосередню участь у технологічних процесах виробництва.

Виробниче стажування за кордоном передбачає період перебування здобувачів вищої освіти на одному, або декількох підприємствах агропромислового сектору однієї з країн із розвинутою ринковою інфраструктурою,

що поєднується з елементами навчання (попередня теоретична підготовка, участь у семінарах, обмін досвідом). Терміни стажування передбачені умовами програми, але не можуть перевищувати 18 місяців.

По закінченні терміну практики (стажування) за кордоном практиканти (стажисти) в обов'язковому порядку повертаються до вищого навчального закладу і у 10-денний термін складають звіт у письмовій формі та захищають його. Захист звітів проводиться перед комісією, призначеною деканом факультету, у визначений наказом керівника навчального закладу період. За результатами захисту звіту до залікової книжки вноситься оцінка за проходження виробничої практики або стажування. Для тих, хто захистив звіт з оцінкою "відмінно", видається сертифікат з проходження практики (стажування) за кордоном.

1.3. Бази практики

Практика здобувачів вищої освіти проводиться на базах практики, які забезпечують виконання у повному обсязі робочих навчальних планів і робочих програм практик для відповідних ступенів вищої освіти. У своєму складі бази практик повинні мати фахівців, які виконують роботи відповідно до профілю підготовки здобувачів вищої освіти.

Місцем проведення практики мають бути відповідно обладнані філії кафедр на виробництві, у лабораторіях науково-дослідних інститутів, на виробничих дільницях рибницьких, риболовецьких і рибопереробних підприємств, природоохоронних установах, а також бази практики (згідно укладених договорів) за межами України. Як бази практики можуть використовуватися навчально-виробничі та наукові підрозділи університету, дослідні господарства.

При наявності у закладах вищої освіти державних, регіональних замовлень на підготовку фахівців перелік баз практики надають цим закладам органи, які формували ці замовлення.

Навчальна практика для отримання професійних навичок може проводитися у навчальних, навчально-виробничих підрозділах, навчальних господарствах, навчально-дослідних ділянках, навчально-практичних центрах та інших допоміжних об'єктах закладу вищої освіти.

Здобувачі вищої освіти можуть самостійно з дозволу відповідних кафедр підбирати для себе місце проходження практики.

З базами практики підрозділи університету завчасно укладають договори на її проведення (Додаток 2). Тривалість дії договору погоджується сторонами і може визначатися на період конкретного виду практики або до п'яти років. При наявності в договорах (контрактах) на навчання здобувачів вищої освіти питання практики окремі договори можуть не укладатися.

При проходженні здобувачами вищої освіти виробничої практики керівник підприємства (установи, організації) незалежно від форми власності та підпорядкування або уповноважений ними орган чи фізична особа, а також фізична особа, яка проводить господарську діяльність та зареєстрована в установленому порядку і відповідно до законодавства використовує найману працю, у разі потреби та можливості має право запропонувати випусникові роботу, укласти з випусником трудовий договір та надіслати його закладу вищої освіти для направлення випускника на роботу.

Для забезпечення виконання програми практики у повному обсязі бази практики мають бути зацікавлені співпрацювати з керівництвом Університету, а також зі

структурами, причетними до організації практики (підрозділ навчальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників, деканати факультетів, кафедри, що керують практикою) у пошуку оптимальних шляхів налагодження ефективного механізму співпраці з питань практичної підготовки, працевлаштування тощо.

Для здобувачів вищої освіти-іноземних громадян бази практики передбачаються у відповідному контракті чи договорі щодо підготовки фахівців і можуть бути розташовані як на території країн-замовників, так і в межах України.

Розподіл здобувачів вищої освіти на практику проводиться з урахуванням замовлень на підготовку спеціалістів і їх майбутнього місця роботи після закінчення навчання. Також при розподілі враховуються інтереси здобувачів вищої освіти та наявність ресурсів щодо забезпечення кваліфікованого керівництва.

1.4. Організація та керівництво практикою

Загальний контроль діяльності з організації практики здобувачів вищої освіти здійснює проректор з науково-педагогічної роботи.

Відповідальність за організацію, проведення і контроль практики покладається від:

- університету – на проректора з НІР, керівника підрозділу навчальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників;

- факультету – на декана та одного із його заступників;

- кафедри – на завідувача та одного із ведучих викладачів;

- бази практики – на керівника підприємства.

Керівник підрозділу навчальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників

відповідає за загальну організацію практики в університеті, налагодження зв'язків з кафедрами університету, базами практики, здобувачами вищої освіти.

Безпосереднє навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечують відповідні кафедри факультетів разом з керівниками від баз практики. До керівництва практикою здобувачів вищої освіти від підрозділів залучаються досвідчені викладачі кафедр, а також декани та їх заступники.

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практики, є:

- розробка робочої програми практики (далі – РПП) здобувачів вищої освіти, підготовка яких здійснюється за різними освітніми програмами та спеціальностями;

- визначення баз практики;

- призначення керівників практики;

- укладання договору на проведення практики між закладом вищої освіти та підприємством, організацією, установою;

- направлення здобувачів вищої освіти на практику (базу практики);

- складання тематики індивідуальних завдань на практику за погодженням з базою практики;

- підготовка форм звітної документації за результатами проведення практики.

Наказом керівника закладу вищої освіти про проведення практики здобувачів вищої освіти визначається:

- місце та терміни проведення практики;

- склад груп здобувачів вищої освіти;

- відповідальний керівник за організацію практики та оформлення підсумкового звіту за її результатами;

- посадова особа, на яку покладено загальну організацію практики та контроль за її проведенням

(проректор з науково-педагогічної роботи, підрозділ навчальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників, декан факультету, завідувач кафедри).

Керівник підрозділу навчальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників структурного навчального підрозділу університету здійснює такі заходи:

- перед початком практики контролює підготовленість баз практики та проводить необхідну підготовчу роботу до прибуття здобувачів вищої освіти-практикантів;

- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед від'їздом здобувачів вищої освіти на практику та інструктажу про порядок проходження практики та з техніки безпеки. Безпосередню відповідальність за дотримання правил і норм охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії та одержання необхідної інформації для виконання програми практики несе призначений керівник практики від бази практики.

- надання здобувачам вищої освіти – практикантам необхідних документів (направлення (Додаток 3), робочої/навчальної програми практики, щоденника (Додаток 6), календарного плану, індивідуального завдання, методичних рекомендацій тощо);

- повідомляє здобувачам вищої освіти про систему звітності з практики, прийняту кафедрою та відображеною у РПП;

- у складі комісії бере участь у захисті звітів з практики;

Керівник практики від кафедри:

- у тісному контакті з керівником від бази практики забезпечує високу якість її проходження згідно з РПП;

- розробляє тематику індивідуальних завдань, яка враховує орієнтовні теми кваліфікаційних випускних робіт (проектів);

- узгоджує з керівником практики від підприємства (організації, установи) індивідуальні завдання з урахуванням особливостей місця практики;

- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за місцями практики;

- контролює виконання здобувачами вищої освіти – практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку, веде або організовує ведення журналу відвідування здобувачами вищої освіти бази практики;

- контролює забезпечення нормальних умов праці і побуту здобувачів вищої освіти та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;

- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;

- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань і збору матеріалів до випускної кваліфікаційної роботи (проекту);

- проводить обов'язкові консультації щодо обробки зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику, а також у випускній кваліфікаційній роботі (проекті);

- інформує здобувачів вищої освіти про порядок написання звітів про практику;

- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику в складі комісії, на підставі чого оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, атестує їх і виставляє оцінки в заліковій книжці;

- здає звіти здобувачів вищої освіти про практику на кафедру.

Розподіл здобувачів вищої освіти на практику проводиться деканатами відповідних факультетів за участі керівника підрозділу навчальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників з урахуванням замовлень на підготовку фахівців і їх майбутнього місця роботи після закінчення навчання.

На початку практики здобувачі вищої освіти повинні ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку бази практики, порядком отримання документації та матеріалів. При зарахуванні здобувачів вищої освіти на штатні посади на час проходження практики на них розповсюджуються законодавство про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства. На здобувачів вищої освіти, не зарахованих на штатні посади, також розповсюджуються правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства.

Тривалість робочого часу здобувачів вищої освіти під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України і складає для здобувачів вищої освіти віком від 15 до 16 років 24 години на тиждень, від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень (ст. 51 із змінами, внесеними Законами № 871-12 від 20.03.91, № 3610-12 від 17.11.93, № 263/95 ВР від 05.07.95), від 18 років і старше – не більше 40 годин на тиждень (ст. 50 в редакції Закону № 871-12 від 20.03.91, із змінами, внесеними Законом № 3610-12 від 17.11.93).

Бази практик в особі їх перших керівників разом з університетом несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики здобувачів вищої освіти.

Обов'язки безпосередніх керівників, призначених базами практики, зазначені в окремих розділах договорів на проведення практики.

1.5. Права та обов'язки підрозділу навчальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників, деканатів, кафедр, баз практики, здобувачів вищої освіти

Підрозділ навчальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників:

- Сприяє своєчасному укладанню договорів на проведення практики з підприємствами (Додаток 2), веде журнал реєстрації договорів (Додаток 4), контролює своєчасність підготовки деканатами наказів «Про направлення здобувачів вищої освіти на практику» (Додаток 1).

- Запрошує представників баз практики на конференції з практики (підсумкові, науково-практичні) та інші заходи, що сприяють підвищенню якості практичної підготовки здобувачів вищої освіти (загальні організаційно-виробничі збори здобувачів вищої освіти, робочі наради викладачів, семінари керівників практики та ін.).

- Спільно з деканатами і кафедрами формує список баз практики (Додаток 5); розподіляє здобувачів вищої освіти за місцями її проходження; надає кафедрам інформацію щодо наявності місць практики згідно з укладеними договорами.

- Для здобувачів вищої освіти проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу щодо організації практики і якісного її проходження, контролює забезпечення здобувачів вищої освіти формами необхідних документів: направленнями (Додаток 3 і 3а), щоденниками (Додаток 6) та іншими методичними (довідковими) матеріалами.

- Спільно з відділом міжнародної співпраці Університету бере участь в організації практики здобувачів вищої освіти за кордоном.

- Аналізує звіти здобувачів вищої освіти про практику та готує підсумкову довідку про її проведення, бере участь в обговоренні підсумків практики на засіданнях Ректорату та вченої ради університету; вивчає і впроваджує позитивний досвід інших закладів вищої освіти з питань організації та методики практичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Декан факультету, безпосередньо або через уповноважених ним осіб:

- Здійснює контроль за керівництвом всіх видів практичної підготовки здобувачів вищої освіти;

- Здійснює керівництво навчально-методичним забезпеченням практики на факультеті;

- Організовує роботу внутрішньофакультетської комісії з розподілу здобувачів вищої освіти на практику;

- Своєчасно готує проекти наказів «Про направлення здобувачів вищої освіти на практику» (Додаток 1), перед початком практики забезпечує необхідною документацією з практики для здобувачів вищої освіти – практикантів;

- Організовує проведення інструктажу з техніки безпеки і охорони праці (у разі потреби тісно співпрацює з інженером з техніки безпеки);

- Здійснює контроль за організацією та проведенням практики кафедрами, виконанням програми практики, своєчасним складанням заліків і звітної документації за підсумками практики і подання її в деканат факультету;

- Заслуховує звіти кафедр про проведення практики на вченій раді факультету;

- Бере участь в організації і проведенні підсумкових конференцій з практики, оцінюванні її результатів;

обговорює результати практики на засіданнях кафедр, вченій раді факультету;

- Сприяє розповсюдженню інформації про програми практик серед здобувачів вищої освіти на факультеті;

- Узгоджує заяви здобувачів вищої освіти, які бажають пройти практику за кордоном;

- Організує зв'язок з фахівцями, які закінчили навчання в університеті, вивчає і аналізує їх практичну діяльність і розробляє заходи щодо поліпшення практичної підготовки фахівців.

Кафедри:

- Визначають зміст практики, розробляють методичні рекомендації та програми практики, призначають керівниками практики викладачів кафедри, які брали участь у навчальному процесі за дисципліною, з якої проводиться практика; обговорюють підсумки практики та аналізують виконання програми практики на засіданнях кафедри. Інформація про хід ведення засідань та прийняття рішень фіксується у протоколі засідання кафедри.

- Надають деканатам ПІБ відповідальних за керівництво практикою здобувачів вищої освіти, перелік методичних документів з практики, при необхідності заявку на укладення договорів (Додаток 2), звіт про практику.

- Викладач – керівник практики від кафедри інформує здобувачів вищої освіти щодо мети, терміну, змісту практики, оформлення необхідних документів, системи звітності.

- Співпрацюють з базами практики у напрямку оновлення програм практики, адаптованих до сучасних умов, інформують підрозділ навчальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників про

можливість використання бази практики на наступний навчальний рік.

Бази практики:

- Самостійно визначають організаційну структуру щодо керівництва практикою на підприємстві.

- Згідно з договором на проведення практики приймають здобувачів вищої освіти на практику, кількість яких визначається базою практики за умови якісного виконання програми практики.

- Створюють належні умови для проходження практики на виробництві, дотримання правил і норм охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії відповідно до законодавства; добирають досвідчених фахівців, які безпосередньо керуватимуть практикою здобувачів вищої освіти, після її закінчення надають письмові характеристики виробничої діяльності здобувачів вищої освіти.

- Беруть участь у формуванні вимог до наповнення практичної частини освітніх програм, розробці системи та критеріїв оцінювання знань та компетентностей здобувачів вищої освіти тощо.

Керівник практики від бази практики:

- Призначається наказом по підприємству і керує практикою здобувачів вищої освіти на робочому місці відповідно до програми.

- Забезпечує необхідні умови на кожному робочому місці для виконання програми практики згідно з календарним графіком її проходження.

- Створює умови для засвоєння нової техніки, передової технології, сучасних методів організації.

- Контролює дотримання практикантами правил внутрішнього розпорядку, веде облік присутності практикантів.

- Оцінює якість роботи практикантів, після закінчення практики надає письмові характеристики з відображенням в них виконання програми практики, якості професійних знань та умінь, відношення практикантів до роботи, виконання індивідуальних завдань, організаторських здібностей, участь в освоєнні нової техніки та технології.

- Допомагає у підборі матеріалу для кваліфікаційних робіт.

- Повідомляє підрозділ навчальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників, відповідну кафедру про всі порушення здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку, техніки безпеки, невиконання програми практики.

Здобувачі вищої освіти – практиканти університету зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики з закладу вищої освіти направлення на практику, методичні матеріали (РПП, методичні вказівки, щоденник, індивідуальне завдання), консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;

- своєчасно прибути на базу практики;

- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;

- вивчити і дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;

- нести відповідальність за виконану роботу; у встановлений термін здавати звіт про виконання завдань практики;

- своєчасно здати матеріали практики, передбачені РПП, та у зазначені деканатом терміни захистити звіт з практики.

Здобувачі вищої освіти – практиканти мають право:

- за наявності вакантних місць здобувачі вищої освіти можуть бути зарахованими на штатні посади, якщо робота на них відповідає вимогам РПП. При цьому не менше 50 відсотків часу відводиться на загальну професійну підготовку за програмою практики;

- повторного проходження практики у разі відсутності на базі практики з поважної причини за умови надання відповідних документів та за рішенням керівництва деканату університету;

- на проходження практики за майбутнім місцем працевлаштування, якщо вони навчаються в університеті за цільовим направленням;

- проходити практику за майбутнім місцем працевлаштування.

1.6. Підведення підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують перед кафедрою, відповідним підрозділом про виконання РПП та індивідуального завдання;

Загальна форма звітності здобувача вищої освіти за практику – це подання письмового звіту, підписаного і оціненого безпосередньо керівником бази практики, в друкованому (при можливості у електронному) вигляді;

Звіт разом з іншими документами, встановленими закладом вищої освіти (щоденник, характеристика та ін.), подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу. Готовий звіт в друкованому вигляді разом з іншими документами, передбаченими РПП, подається на захист;

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, мати розділи з питання

охорони праці, висновки і пропозиції, список використаної літератури та інші. Оформлюється звіт згідно з вимогами, які передбачені РПП;

Звіт з практики захищається здобувачем вищої освіти при комісії, призначеній деканом факультету. До складу комісії входять: представник деканату, завідувач відповідної кафедри, керівник практики від кафедри, керівник підрозділу начальної і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню випускників університету і, за можливості, від баз практики, викладачі кафедри, які викладали практикантам спеціальні дисципліни. Звіти з кожного виду практики зберігаються на відповідних кафедрах;

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку здобувача вищої освіти за підписами керівника практики від кафедри і членів комісії та враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії. Результати практики для всіх освітніх ступенів («бакалавр», «магістр») оцінюються за 100 бальною шкалою;

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики, отримав незадовільний відгук на базі практики, незадовільну оцінку за практику, відраховується з університету. Якщо програма практики не виконана здобувачем вищої освіти з поважної причини, то закладом вищої освіти надається можливість здобувачу вищої освіти проходження практики повторно у пізніший термін (в межах графіку навчального процесу);

Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри та заслуховуються вченою радою факультету не менше одного разу впродовж навчального року;

Узагальнені підсумки практик, факультети надають до 1 грудня до навчального відділу керівнику підрозділу навчальної і виробничої практик та сприяння

працевлаштуванню випускників. На підставі звітів деканатів керівник підрозділу готує довідку, яка розглядається на ректораті або вченій раді університету.

У звіті інформується про:

- рівень методичного забезпечення керівників практики від університету, що беруть участь у виробничій практиці: фаховими керівниками;

- рівень фахової підготовки здобувачів вищої освіти до здійснення завдань, передбачених положенням про виробничу практику, програмою практики за фахом, індивідуальних завдань (виражається підсумковою оцінкою за період вивченого матеріалу);

- умови на базах практики для проведення виробничої практики: рівень підготовки керівників від баз практики; наявність матеріально-технічної бази, спеціалізованих кабінетів, технічних засобів;

- аналіз виконання здобувачами вищої освіти вимог положення про виробничу практику, фахової програм практики, індивідуальних завдань на практику у розрізі вимог до освітнього ступеня (бакалавра, магістра);

- характеристика стану результатів виробничої практики з наведеними конкретними прикладами: позитивні моменти на виробничій практиці в роботі керівників і здобувачів вищої освіти – практикантів; негативні приклади, що мали місце під час виробничої практики у роботі керівників та здобувачів вищої освіти – практикантів;

- аналіз стану навчальної, виховної роботи, а також позанавчальної роботи проведеної здобувачами вищої освіти під час практики на базах практики;

- висновки про результати практики проведеної з конкретним освітнім ступенем (бакалаврами, магістрами) та пропозиції щодо її проведення у майбутньому: зауваження до баз практик, рівня керівників від баз

практик, аналіз роботи керівників від кафедр, що брали участь у виробничій практиці; аналіз даного рівня здобувачів вищої освіти і їх рівень виконання вимог положення про практику, програми практики за фахом та індивідуальних завдань.

2. Графік проведення технологічних практик

Графік технологічної (виробничої) практики бакалаврів наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Графік проведення технологічної практики (освітній ступінь "бакалавр")

№ з/п	Найменування практики	Семестр	Курс	Терміни проведення, в тижнях
Виробнича (технологічна) практики бакалаврів (за циклами)				
1	Видовий склад та облік живих ресурсів	VII	4	1,0
2	Розведення риб (гідробіонтів)	VII	4	1,0
3	Селекційно-племінна робота у господарстві	VII	4	1,0
4	Годівля риб (гідробіонтів)	VII	4	1,0
5	Боротьба з захворюваннями риб	VII	4	1,0
6	Експлуатація гідротехнічних споруд у господарстві	VII	4	1,0
Загалом за ОС "бакалавр"		VII	4	6,0

Графік технологічних практик магістрів наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

**Графік проведення технологічної практики
(освітній ступінь "магістр")**

№ з/п	Найменування практики	Семестр	Курс	Терміни проведення, в тижнях
1	Загальна технологічна (виробнича) практика магістрів			
1.1	Бонітування плідників і ремонту риб (гідробіонтів)	II	1	1,0
1.2	Відтворення риб (гідробіонтів)	II	1	1,0
1.3	Вирощування посадкового матеріалу риб (гідробіонтів)	II	1	2,0
1.4	Підготовка до зимівлі риб (гідробіонтів)	I	1	1,0
1.5	Вирощування товарної риби (гідробіонтів)	I	1	1,0
1.6	Вилов риби (гідробіонтів)	I	1	1,0
1.7	Переробка риби (гідробіонтів)	I	1	1,0
1.8	Управління виробництвом продукції аквакультури	II	1	2,0
Всього загальна технологічна (виробнича) практика		I, II	1	10,0

3. Комплексна програма практик здобувачів вищої освіти освітнього ступеня „бакалавр” та „магістр”

3.1. Технологічна (виробнича, професійна) практика бакалаврів IV курсу за спеціальністю водні біоресурси та аквакультура

Виробнича практика здобувачів вищої освіти IV курсу проводиться впродовж 6 тижнів.

Видовий склад та облік водних живих ресурсів (ВЖР): риб. Спеціальна іхтіологічна практика є необхідною частиною виробничої (технологічної) практики бакалаврів. Метою проведення спеціальної іхтіологічної практики є визначення видової належності промислово цінних видів іхтіофауни, вивчення їх біологічних особливостей, що є важливими під час розведення і селекції риб. А також ознайомлення з обсягами вилову та обліком ВЖР у господарстві, де проходить практика.

Під час практики здобувачі вищої освіти визначають видову належність різних видів риб, важливі елементи їхньої будови, найбільш характерні ознаки, важливі для рибництва біологічні особливості, можливості їх ефективного використання в господарському відношенні та харчуванні населення. Здобувачі вищої освіти знайомляться із організацією обліку виловлених водних живих ресурсів у господарстві, їх кількістю і якістю за видами, аналізують використання квот на вилов основними користувачами, знайомляться зі звітністю перед органами контролю та статистичною звітністю.

По закінченні практики здобувачі вищої освіти повинні вміти: визначати видову належність різних видів риб, встановлювати цінні елементи їх будови та біології, використовувати набуті знання під час розведення ідентифікованих видів риб, підвищувати їх продуктивність

та рибогосподарське значення через вплив на цінні складові біологічних особливостей останніх. А також вести облік видового складу і кількості виловлених ВЖР, використання квот користувачами, оформлювати результати у вигляді звітів.

Розведення риб (гідробіонтів). Рибоводна виробнича практика бакалаврів проводиться за технологічними циклами.

Під час технологічної практики здобувачі вищої освіти повинні організувати і проводити бонітування риб (гідробіонтів) та оформлення бонітувальних відомостей. Складати підсумкову відомість з бонітування, проводити аналіз бонітувальних даних та розробляти заходи з розведення риб (гідробіонтів) на основі результатів бонітування. Складати план підбору риб (гідробіонтів) для розведення, вести і правильно оформлювати документацію.

Метою технологічної практики здобувачів вищої освіти є оволодіння методами розведення риб (гідробіонтів) у природних і штучних умовах, зокрема заводським методом та еколого-фізіологічним способом стимулювання дозрівання статевих продуктів риб, а також основними технологічними складовими розведення коропа, білого і строкатого товстолобів, білого і чорного амурів, нетрадиційних видів риб (веслоніс, форель, буфало, піленгас, сом, судак, щука тощо) та інших гідробіонтів.

Селекційно-племінна робота у господарстві. Під час проведення практики здобувачі вищої освіти одержують практичні навички з обліку племінних риб, знайомляться з пристроями, технікою та методами їх мічення, обладнанням транспортування.

Здобувачі вищої освіти повинні отримати практичні навички з оцінювання екстер'єру різних видів риб,

встановлення їх порід, внутрішньопородних груп і типів, а також проведення донерестового утримання, отримання нащадків від селекційно-племінних риб, їх вирощування і зимівлі.

Годівля риб (гідробіонтів). Метою практики є набуття здобувачами вищої освіти навичок та умінь організації годівлі різновікових груп риб у промисловому рибористві. Практика проводиться за окремою програмою, складеною відповідно до умов господарства.

Під час практики здобувачі вищої освіти повинен навчитися складати графік годівлі риб на вегетаційний період та коригувати його норми залежно від умов середовища та росту риби; проводити підбір кормів для їх згодовування, визначати їх якість, здійснювати контроль за годівлею; визначати добові норми залежно від температури води, розчиненого у воді кисню і розвитку в ставах природної кормової бази; вміти вести журнал надходження та витрат кормів, дотримуватися правил безпеки під час годівлі риб на воді, роботи у кормосховищах і на кормороздавачах.

Боротьба із захворюваннями риб (гідробіонтів). Метою практичного навчання є діагностика основних хвороб риб (гідробіонтів), розроблення та застосування заходів їх лікування та профілактики, а також проведення ветеринарно-санітарної експертизи риби.

Під час практики здобувачі вищої освіти повинні навчитися проводити ветеринарно-санітарне обстеження риборицьких господарств, аналіз епізоотичних і рибоводних даних, обстеження та патолого-анатомічне дослідження стада риб. А також літування ставів, лікувально-профілактичне оброблення риби, профілактичну дезінфекцію і дезінвазію водойм, знарядь лову, транспортної тари, устаткування тощо.

Експлуатація гідротехнічних споруд (устаткування) у господарстві. Під час практики здобувачі вищої освіти знайомляться з гідротехнічними спорудами, дають їм вичерпну технічну характеристику, звертають увагу на особливості проектування, будівництва, експлуатації та можливості ремонту.

Метою технологічної практики є набуття здобувачами вищої освіти відповідних інженерних знань через знайомство з гідротехнічними спорудами – греблями, дамбами, підвідними та відвідними каналами, осушувально-рибозбиральними мережами, повеневими водоскидами, регуляторами, перегороджувальними спорудами, водоспусками, рибовловлювачами, рибозахисними спорудами, саджалками, верховинами, а також засвоєння основ їх проектування, будівництва, ремонту та експлуатації.

На основі розрахунків здобувачі вищої освіти складають графік водокористування, визначають витрати води на наповнення ставів, основні розміри необхідних гідротехнічних споруд, виконують їх креслення та вибирають оптимальні техніко-екологічні варіанти компонування ставів і споруд.

3.2. Технологічна (виробнича, професійна) практика магістрів I курсу за спеціальністю водні біоресурси та аквакультура

Технологічна (виробнича, професійна) практика магістрів проводиться впродовж 10 тижнів.

Бонітування плідників і ремонту риб (гідробіонтів). Метою цього циклу технологічної практики є проведення якісного оцінювання відтворювальної здатності плідників різних видів і порід риб на основі комплексного вивчення їх походження, статі, віку, стану здоров'я, екстер'єрних та інтер'єрних ознак, ступеня

готовності самців і самиць до нересту. З метою поповнення стада плідників значну увагу приділяють ремонтному матеріалу.

Під час проведення технологічної практики здобувачі вищої освіти повинні розрахувати необхідну кількість плідників для потреб товарних рибницьких господарств, проводити інвентаризацію маточного поголів'я, бонітування і якісне оцінювання плідників та ремонтного молодняку за балами (визначення довжини, маси тіла, статі, стадії зрілості, віку, індексів тілобудови). Здобувачі вищої освіти повинні навчитися здійснювати добір плідників для відтворення (самців за 2 класами і самиць за 3 класами) природним і заводським методами, проводити їх наступне оцінювання за якістю нащадків.

Відтворення риб (гідробіонтів). Метою цього циклу технологічної практики є організація і проведення нерестової кампанії в рибницьких господарствах різного типу за умов природного нересту та за штучного заводського відтворення видів риб (гідробіонтів), які культивують.

Під час проведення практики здобувачі вищої освіти мають засвоїти біотехнічні нормативи витримування плідників, добір їх гнізд, підготовку до нересту, одержання статевих продуктів, методи знеклеювання і особливості інкубації ікри, підрощування і облік личинок риб (гідробіонтів). Вони повинні навчитися розраховувати і готувати гіпофізарні суспензії, проводити гіпофізарні ін'єкції, здійснювати відбір статевих продуктів і штучне осіменіння ікри різними способами, проводити закладання ікри на інкубування, здійснювати відлов і облік личинок, розраховувати потреби в інкубаційному обладнанні.

Вирощування посадкового матеріалу риб (гідробіонтів). Метою цього циклу технологічної практики

є організація і проведення процесів підрощування личинок та вирощування посадкового матеріалу риб (гідробіонтів) у саджалках, басейнах, малькових і вирощувальних ставах.

Під час практики здобувачі вищої освіти мають оволодіти біотехнікою підготовки і зариблення малькових і вирощувальних ставів (саджалок, басейнів), навчитися розраховувати щільність посадки личинок (мальків), визначати необхідну кількість кормів, добрив і вапна, складати і дотримуватися планового графіка росту риб. Вони повинні вміти здійснювати контроль за головними гідрохімічними показниками малькових і вирощувальних ставів (саджалок, басейнів), визначати і контролювати індивідуальну масу і вгодованість риб, проводити облови малькових і вирощувальних ставів (саджалок, басейнів), облік рибопосадкового матеріалу різними способами.

Зимівля риби (гідробіонтів). Метою цього циклу технологічної практики є підготовка і проведення оптимальної зимівлі посадкового матеріалу, плідників та ремонту культивованих видів риб (гідробіонтів).

Під час практики здобувачі вищої освіти повинні набути практичних навичок із комплексу заходів з підготовки зимувальних ставів та інших водойм, розрахунків норм посадки різних вікових груп риб (гідробіонтів) залежно від зональних особливостей, вміти проводити гідрохімічний та біологічний контроль за ходом зимівлі. Здобувачі вищої освіти мають ознайомитися з організацією зимівлі риб в інших категоріях водойм, басейнах, саджалках, зимувальних комплексах. За період практики вони повинні оволодіти біотехнікою розвантаження зимувальних ставів у необхідні терміни різними методами і пересадження рибопосадкового матеріалу, плідників, їх обліку.

Вирощування товарної риби (гідробіонтів). Метою цього циклу технологічної практики є організація

та проведення вирощування товарної риби (гідробіонтів), виробництва продукції аквакультури в рибницьких господарствах, за дволітнього та трилітнього оборотів, пасовищної та інтенсивної форм ведення рибництва.

Під час практичного навчання здобувачі вищої освіти повинні навчитися здійснювати підготовку і зариблення нагульних ставів, басейнів, саджалок та інших водойм, в необхідні терміни проводити розрахунки щільності посадки, складати графіки планового росту, розраховувати необхідну кількість кормів, добрив і вапна, контролювати прирости риб, їх індивідуальну масу і вгодованість, проводити облови нагульних ставів (басейнів, саджалок).

Вилів риби (гідробіонтів). Метою цього циклу технологічної практики є знайомство з конструктивними особливостями основних типів знарядь і засобів вилову, а також організація вилову риби (гідробіонтів) у ставах, річках, озерах, водосховищах, басейнах, саджалках.

Під час практики здобувачі вищої освіти повинні навчитися ставити сітки, неводи, трали, пастки та інші знаряддя лову, проводити вилов риби (гідробіонтів) із ставів, басейнів, саджалок та інших водойм, ремонтувати пошкоджені сітні полотна, канати та інші елементи знарядь лову, проводити заходи щодо їх зберігання та подовження термінів експлуатації.

Переробка риби (гідробіонтів). Метою проведення технологічної практики є ознайомлення з організацією та проведенням зберігання виловленої продукції аквакультури, її обробки холодом та різними видами посолу, переробки методами сушіння, в'ялення, холодного та гарячого копчення, визначення її якості.

За час практики здобувачі вищої освіти освоюють основні методичні прийоми розбирання найбільш поширених промислових риб (гідробіонтів), технології

посолу риби-сирця, технологічні прийоми первинної і поглибленої переробки різних риб (гідробіонтів), вчать за комплексом органолептичних та технологічних ознак оцінювати якість ведення технологічного процесу і готової харчової продукції.

Технологічна практика проводиться шляхом поєднання екскурсій, роботи у виробничих умовах та лабораторних випробувань, що дозволяє пізнати та осмислити технологічні процеси, особливості технологічних режимів, санітарно-гігієнічних вимог до технологічного процесу і якісних показників продукції, що випускається.

Обов'язковим завданням технологічної практики з переробки риби (гідробіонтів) є детальне вивчення здобувачами вищої освіти технології переробки місцевих прісноводних і найбільш поширених промислових океанічних видів риб (гідробіонтів) з визначенням якісних показників та їх товарознавства.

Здобувачі вищої освіти ознайомлюються зі станом організаційної роботи на рибопереробному підприємстві (цеху), його економічними показниками, освоюють методи вивчення ринку. Опанування основних показників діяльності виробничого рибопереробного підприємства (цеху) і технологій переробки риби (гідробіонтів) дасть змогу майбутнім фахівцям бути більш обізнаними і адаптованими до сучасних ринкових умов.

Управління виробництвом продукції аквакультури. Метою технологічної практики є набуття здобувачами вищої освіти навичок та оволодіння методами управління виробництвом продукції аквакультури та рибогосподарськими колективами.

Під час практики здобувачі вищої освіти повинні опанувати методологію організації бізнесу в рибництві, навчитися розраховувати доцільність створення

підприємств, складати бізнес-план, визначати потреби матеріально-технічних засобів та розраховувати економічну ефективність виробництва продукції аквакультури. За час проходження практики вони повинні навчитися вести первинну та нормативну статистичну (звітну) документацію, створювати безпечні умови праці для виробництва, забезпечувати природоохоронні заходи.

4. Щоденник практики

Щоденник технологічної (виробничої) практик є уніфікованим документом. Зразок щоденника наведено в додатку 6.

Заповнення щоденника здобувачем вищої освіти під час проходження навчальної та виробничої практик є обов'язковим кожного дня і по закінченні разом зі звітом з практики здається викладачу на випускову кафедру відповідної спеціалізації, за якою навчається здобувачі вищої освіти.

5. Звіт про практику

Основні редакційні вимоги. Звіт оформляється за вимогами, які встановлює заклад вищої освіти, з обов'язковим врахуванням єдиного стандарту науково-конструкторської документації.

Обсяг роботи орієнтовно може становити 30-40 сторінок рукописного тексту. Але бажання автора щодо збільшення обсягу з метою більш повного і детального викладу окремих питань не обмежується. Зміст звітів викладено у додатку 5 (бакалаври).

Сторінки повинні мати поля (незалежно від того рукописний текст чи друкований), мм: ліве – 25, праве – 15, верхнє – 20 і нижнє – 20.

Не допускається вживання загальноприйнятих скорочень типу РР (рослиноїдні риби) тощо, за винятком

таблиць.

Числа до десяти за відсутності розмірності (г, т, см, мл і ін.) у тексті записують словами, а більше десяти – цифрами. Дроби записують тільки цифрами.

Числа з розмірністю записують цифрами (10 м², 20⁰С, 1-2 кг з розрахунку на 100 кг живої маси тощо).

Слід дотримуватися прийнятих скорочень одиниць виміру фізичних чи інших величин (мкг, мг, г, кг, ц, т, мм, см, м, км, с, хв, год, корм. од., мдж та ін.).

Усі сторінки (включаючи сторінки з рисунками, таблицями, фотографіями) нумеруються за порядком, починаючи з титульної (на першій титульній сторінці номер не ставиться). Номер проставляється посередині нижнього поля, починаючи з листа, наступного за титульним. Титульна сторінка оформляється за прийнятим зразком (додаток 4).

Зміст. В першу чергу оформляється зміст роботи, у якому послідовно перелічуються назви розділів і пунктів та зазначаються номери сторінок, на яких вони починаються. Зміст містить усі заголовки, які є у тексті і розміщується на початку звіту, відразу після титульної сторінки.

Основна частина. Для того, щоб звіт про виробничу практику був виконаний правильно та заслуговував високої оцінки здобувачу вищої освіти необхідно детально ознайомитися з програмою виробничої практики, що наведено вище, ретельно розглянути питання, що висвітлюються в кожному розділі. Даючи послідовні, зрозумілі відповіді на ці питання можна сформуванати повну та цілісну картину про стан справ у рибному господарстві, що є об'єктом практики. Матеріал потрібно викладати стисло у зрозумілій формі. У кінці кожного розділу обов'язково слід зробити аналіз цього напрямку, сформулювати висновки та внести свої

пропозиції щодо покращення існуючого стану. Кожен новий розділ починається з нової сторінки.

Основні розділи роботи, за потребою, з метою більш детального, систематичного поділу, розділяють на підрозділи і пункти, що нумеруються арабськими цифрами. Номер розділу складається з номера самого розділу і підрозділу, розділених крапкою. Після номера підрозділу чи пункту також ставиться крапка.

Наприклад:

1.1. – перший підрозділ першого розділу;

1.1.1. – перший пункт першого підрозділу першого розділу.

Таблиці. Кожна таблиця повинна мати назву та номер, які записуються на її початку (зверху). Наприклад:

Таблиця 1

Чисельність популяції коропа, екз./га

Нижче розташовується сама таблиця.

Бажано, щоб таблиця була розміщена на одній сторінці без перенесення на наступну. Розміщувати її слід у тексті відразу після першого посилання на неї, на сторінці посилання або на наступній (у тому випадку, коли вона займає повну сторінку), але не на попередній. Наприклад, (у тексті): **"На основі даних проведених досліджень визначено показники рибопродуктивності коропа за час досліду (табл. 1)"**.

Далі продовжується текст. Всі таблиці в звіті нумеруються за порядком незалежно від розділу, до якого вони належать. Не можна починати з таблиці виклад матеріалу розділу, підрозділу чи пункту та не слід закінчувати текст таблицею. Потрібно брати до уваги таку вимогу: якщо в таблиці до однієї графи одночасно заносяться цілі числа з десятими та сотими після коми, то перші слід доповнити, проставляючи після коми відповідну кількість нулів. У тому випадку, коли цифрові

дані чи інша інформація до цього рядка не заноситься, то у відповідних місцях проставляється риска.

Рисунки. До ілюстрацій відносять графіки, малюнки, схеми, діаграми, креслення, фотографії. Їх називають рисунками і нумеруючи послідовно арабськими цифрами, розміщують на наступній сторінці після першого посилання. Номер та назву рисунка записують під ним.

На одній сторінці можна розташувати два рисунки без порушення черговості нумерації. Розміри малюнків з урахуванням ширини полів і підпису (назви) не повинні перевищувати розмірів аркуша.

Цитування літературних джерел у тексті звіту. Якщо під час написання звіту використовується наукова література, то форми посилання на джерела літератури у тексті звіту повинні мати такий вигляд:

"І.М. Шерман (1994) встановив (одержав результати, які свідчать, зробив висновок), що ..."

"Відомо, що детрит відіграє важливу роль у живленні (Шерстюк В.В., 1990) або (Стеценко Л.І. та ін., 2000).

"За даними, одержаними М.В. Ковалем (цит. за Дячуком І.Є., 1985) вплив кормів на ...". Така форма застосовується у тому разі, коли використовується не оригінал (автор даних М.В. Коваль), а самі дані наведені в роботі І.Є. Дячука, де він посилається на наукові результати, одержані М.В. Ковалем.

Висновки. У цьому розділі підводяться підсумки роботи. Окремі висновки потрібно нумерувати. Вони повинні бути обґрунтовані. Після висновків проставляється дата і власний підпис автора.

Список літератури. При оформленні списку літератури слід дотримуватись «ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», що вступив в дію 01.07.2016.

Список використаної літератури

1. ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».
2. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 р № 1556-VII – К.: ВР України, 2014.
3. Методичні рекомендації до проведення виробничої практики студентів за спеціальністю (ОР «бакалавр» та «магістр») 207 «Водні біоресурси та аквакультура» / Пукало П.Я., Лобойко Ю.В., Божик В.Й., Сенечин В.В. – Львів, 2017. – 40 с.
4. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України / наказ Міносвіти України від 8.04.1993 № 93. – 17 с.
5. Положення про організацію та проведення практики у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. – Львів, 2016. – 26 с.
6. Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. – Львів, 2020.– 29 с.
7. Тимчасове положення про організацію освітнього процесу. – Львів: Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, 2015. – 31 с.
8. Типова комплексна програма та методичні рекомендації до проведення практик студентів у вищих аграрних закладах освіти за напрямом підготовки (бакалаврів) “Водні біоресурси та аквакультура” і спеціальностями (магістр) “Водні біоресурси”, “Аквакультура”, „Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів”. – І.М. Шерман [та ін.] – К.: Аграрна освіта, 2008. – 49 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО

НАКАЗ

м. Львів

„___” _____ 20__ р.

№ _____

**Про проведення практики здобувачів вищої освіти
денної (заочної) форми навчання
факультету .....**

Згідно з навчальним планом і графіком навчального процесу на .....
навчальний рік

НАКАЗУЮ:

1. Провести _____ практику здобувачів вищої освіти _____ курсу
(назва виду практики)

освітньої програми _____
спеціальності) _____

на базі _____ впродовж ___ тижнів з ___ по _____ р.
(місце проведення практики)

2. Направити на практику наступних здобувачів вищої освіти:

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові здобувача вищої освіти	Місце проведення практики (назва країни, підприємства, організації установи)

3. Направити на практику за викликами зацікавлених підприємств
(організацій, установ) наступних здобувачів вищої освіти:

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові здобувача вищої освіти	Місце проведення практики (назва країни, підприємства, організації, установи)

4. Відповідальним керівником за організацію практики, складання звіту
про її підсумки та надання відповідних документів призначити

_____ (назва відповідної кафедри, посада, прізвище, ініціали)

Зав. кафедри _____

(назва кафедри)

(прізвище, ініціали)

звіту про практику та всі необхідні документи надати до навчально-методичного відділу (відділення).

5. Контроль за виконанням даного наказу покласти на з проректора з науково-педагогічної роботи ...

Ректор

/підпис/

ДОГОВІР № _____

на проведення практики здобувачів вищої освіти

місто Львів "_____" _____ 20__ р.Ми, що нижче підписалися, з однієї сторони Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
(повне найменування закладу вищої освіти)(далі – заклад вищої освіти), в особі ректора
Стибеля Володимира Володимировича, що діє на підставі _____ статуту
(посади, прізвище та ініціали) (статут або доручення)і, з другої сторони, _____ далі – база практики),
(назва підприємства, організації, установи)в особі _____ що діє на підставі, _____
(посади, прізвище та ініціали) (статут підприємства, розпорядження, доручення)

уклали між собою цю угоду на проведення практики здобувачів вищої освіти:

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти здобувачів вищої освіти на практику згідно з календарним планом:

№ з/п	Шифр і назва спеціальності	Курс	Вид практики	Кількість здобувачів вищої освіти	Строки практики	
					початок	закінчення

1.2. Надіслати до закладу вищої освіти повідомлення встановленого зразка про прибуття на практику здобувача(ів) вищої освіти.

1.3. Призначити наказом кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою.

1.4. Створити необхідні умови для використання здобувачами вищої освіти програм практики, не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності.

1.5. Забезпечити здобувачам вищої освіти умови безпечної роботи на кожному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати здобувачів вищої освіти – практикантів безпечних методів праці. Забезпечити спецодягом, запобіжними засобами, лікувально-профілактичним обслуговуванням за нормами, встановленими для штатних працівників.

1.6. Надати практикантам і керівникам практики від закладу вищої освіти можливість користуватись лабораторіями, кабінетами, майстернями, бібліотеками, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики.

1.7. Забезпечити облік виходу на роботу здобувачів вищої освіти – практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти заклад вищої освіти.

1.8. Після закінчення практики дати характеристику на кожного здобувача вищої освіти – практиканта, в котрій відобразити якості підготовленого ним звіту.

1.9. Додаткові умови _____

2. Заклад вищої освіти зобов'язується:

2.1. За два місяці до початку практики надати базі практики для погодження програму практики, а не пізніше ніж за тиждень – список здобувачів вищої освіти, які направляються на практику.

2.2. Призначити керівниками практики кваліфікованих викладачів.

2.3. Забезпечити додержання здобувачами вищої освіти трудової дисципліни і правил внутрішнього розпорядку. Брати участь у розслідуванні комісією бази практики нещасних випадків, якщо вони сталися з здобувачами вищої освіти під час проходження практики.

3. Відповідальність сторін за невиконання угоди.

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення практики згідно з законодавством про працю України.

3.2. Всі суперечки, що виникають між сторонами за цією угодою, вирішуються у встановленому порядку.

3.3. Угода набуває сили після її підписання сторонами і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4. Угода складена у двох примірниках: по одному – базі практики і закладу вищої освіти.

4. Місцезнаходження сторін і розрахункові рахунки:

Закладу вищої освіти _____

Бази практики _____

Підписи та печатки:

Заклад вищої освіти:

База практики:

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

М.П. “___” _____ 20__ року

М.П. “___” _____ 20__ року

Примітки:

1. Форму призначено для юридичного оформлення зобов'язань підприємства, установи та закладу вищої освіти про проведення практики здобувачів вищої освіти.

2. Формат бланка А4 (210×297 мм), 2 сторінки.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАПРАВЛЕННЯ НА ПРАКТИКУ
/с підставою для зарахування на практику/ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ
імені С.З.ГЖИЩЬКОГОм. Львів, вул. Шевченка, 50
тел. (032) 239-26-47

« ____ » _____ 2020 р.

Видане студенту ____ курсу ОС « _____ »
факультету _____Згідно з договором від « ____ » _____ 20__ року № ____, який укладено
з _____(повне найменування підприємства, організації, установи)
направляємо на практику здобувачів(а) вищої освіти ____ курсу, які (її) навчаються за
спеціальністю _____**Назва практики****Строки практики:**

_____ з « ____ » _____ 202__ р. до « ____ » _____ 202__ р.

ПРИЗВИЩЕ, ІМ'Я ТА ПО БАТЬКОВІ ЗДОБУВАЧА (ІВ) ВИЩОЇ ОСВІТИ

_____

Декан факультету

Керівник підрозділу навчальної
і виробничої практик та сприяння працевлаштуванню
випускників

----- ліній відріз -----

Вибув на практику _____ 20__ р.

Керівник підрозділу навч. і виробн. практик _____
підпис

Прибув на практику _____ 20__ р.

Керівник бази практики _____
підпис, печатка

Вибув з практики _____ 20__ р.

Керівник бази практики _____
підпис, печатка

Прибув з практики _____ 20__ р.

Керівник підрозділу навч. і виробн. практик _____
підпис

Місце кутового штампа
закладу вищої освіти

КЕРІВНИКУ

_____

_____

НАПРАВЛЕННЯ НА ПРАКТИКУ

(є підставою для зарахування на практику)

Згідно з угодою від „___” _____ 20__ року № _____, яку
укладено з _____

(повне найменування підприємства, організації, установи)

направляємо на практику здобувачів вищої освіти ___ курсу, які навчаються за
спеціальністю _____

_____

Назва практики _____

Строки практики з „___” _____ 20__ року по „___” _____ 20__ року

Керівник практики від кафедри, _____

_____

(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

ПРИЗВИЩА, ІМЕНА ТА ПО БАТЬКОВІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

_____

_____

_____

М.П. Декан факультету _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Керівник підрозділу навчальної і
виробничої практик _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Примітки:

1. Форма служить підставою для прийому здобувачів вищої освіти на практику підприємством, установою, організацією.
2. Формат бланка № А5 (148×210 мм), 2 сторінки.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З.Гжицького

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____ (вид і назва практики)

здобувача вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Інститут, факультет, відділення _____

Кафедра, циклова комісія _____

Освітній ступінь _____

спеціальність _____
(назва)

_____ курс, група _____

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, організацію, установу

Печатка

підприємства, організації, установи „ _____ ” _____ 20__ року

_____
(підпис)

_____
(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка

Підприємства, організації, установи „ _____ ” _____ 20__ року

_____
(підпис)

_____
(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

